

FESTUM

Londoni jazzifestival haarab jazzielu globaalselt

MADLI-LIIS PARTS

Kaheteistkümnes Londoni jazzifestival võib uhkustada enam kui kahe miljoni kuulajaga, sest BBC Radio 3 vahendusel jõudsid tippjantsijate kontserdid möödunud aasta 12.–21. novembrini otse-eeত্রis hinnanguliselt just nii paljudeni. Tõenäoliselt maailma suurima publikuarvuga festival on võitnud Euroopa jazzisündmuste hulgas eristaatuse, mis loob magnetina enda ümber häid algatusi.

Euroopa üks mõjukamaid jazzikarusselle 2004. aastal polnud pelgalt stiilikirev kontserdiprogramm, vaid erinevatele sihtrühmadele suunatud jazzipropaganda. Ega asjata loobunud maailma saksofonistide konkurss koostööst legendaarse Montreux' hiigelfestivaliga just Londoni kasuks. Konkursi algataja Jeremy White hindab brittide taht luua häid esinemisvõimalusi ning tagada rohke kuulajaskond ja toetus.

Festivali raames toimus jazziajakirjanduse programm "The Writer Stuff", mis on teada olevalt ainus omataoline vähemalt Euroopa jazzifestivalide kavas. Programmi kauge sugulane on ka "Jazzkaare" veebitoimetuse, mille sisu koostavad vabatahtlikud jazzifännid. Prominentsed ja tunnustatud jazzikriitikud jagasid salanõkse, kuidas muusikaajakirjanikuna läbi lüüa, kuidas kirjutada põnevaid artikleid ja intervjuuerida ujedaid muusikuid. Ajakirja Jazzwise ja festivali korraldaja Serious Music Managementi kursusel osalesid inimesed, kes soovivad hakata tulevikus jazzmuusikast ajakirjadele-ajalehtedele kirjutama, kuid ei ole elukutselised ajakirjanikud.

Märksõna "lapsed ja noored"

Londoni festivali oluline märksõna on "lapsed ja noored". Suur osa tegevusi on suunatud neile kui kõige paljulubavemale tarbijatele – tulevaste pileti- ja plaadiostjatele. Samaväärselt au sees olid noored ka esinejatena. Sun Ra "Space Is the

Sun Ra'st inspireeritud lasteprojekt "Space Is the Place" oli Londoni festivalil üks märkimisväärsemaid.

FOTO MADLI-LIIS PARTS

Place" kavast inspireeritult andis kontserdi ligi sada kirevais kostüümides ja ebamaise grimmiga erinevas vanuses last. Kaasatud olid ka arengupuudega lapsed, kes kolmetunnise musitseerimise vältel kõlistasid innukalt fantaasiarikkaid löökpille, mis olid tehtud küll tühjadest pudelitest, küll looduslikest materjalidest.

Festivali korraldajad innustavad muusikuid looma uusi teoseid ja esinema tavatutes koosseisudes, sest kuidas muidu erineks Londoni jazzinäädal teistest nädalatest suurlinnas, kus tiptasemel jazzmuusikud on igapäevased külalised. Nii mõnegi artisti jaoks oli just tänavune festival võimalus külastada üle paljude aastate taas Londonit. Nimetagem vaid üksikuid: trompetist Bill Dixon, helilooja Anthony Braxton, trummar Sunny Murray, helilooja Carla Bley. Neist koostlustest sündis hetki, mida üsna kindlasti mäletatakse jazziajaloski.

"Kui ma suren, ei taha ma minna taevasse. Tahan minna jazzis," deklareeris saksofonist David Murray festivali eelviimasel õhtul, esinedes kreooliprojektiga, kus latiinorütmid ühinesid krehvtiste saksofonisoolodega. Kahekümne kuue aastane andekas briti saksofonist Soweto Kinch aga kuulutas jazzipeo esimesel hilisööl oma uue hittlooga "Jazz Planet" elu, mis areneks meie planeedil jazzis võimu all. Eri põlvkondade esindajad võtsid imelise lihtsusega kokku õhkkonna, mis valitses Thamesi kaldapealsel uhkedavas Royal Festival Hallis koos kõrval oleva Queen Elizabeth Halli ja Purcell Roomiga. Saja kahekümnest kontserdist oli vähemalt pool tasuta.

Kontserdipaigad

Jazzimelu algas igal päeval lõunast tasuta kontsertidega kahel Pizza Express FreeStage'i nime kandval vabalaval ning kulmineerus õhtuste saalitundidega, kus

peategelasteks tähed traditsioonilisest, avangardsest ja maailmamuusika võngetega jazzilmast. Ei mingit akadeemilisust – kohvikust haarati kaasa kohvi, õlut ja võileibu ning nauditi süvenenult kõike, mis lavalt kõlas. Pärastlõunaseks kehakinnituseks oli parim koht Ray's Jazz Cafe Oxford Streeti lähedal, õdusalt kulunud plaadipood-kohvik, kus mängisid minikoosseisudes ja jagasid autogramme festivali põhilavadel esinejad.

Festivali korraldajad peavad määravaks just vabalavade kontserte, sest need tasuta pärastlõunad kasvatavad uut publikut ja avardavad stilistiliselt võimaliku piletiostja silmaringi. Tugevaid deetsibelle trotsisid vapralt nii imikud kui raugad.

Vabapääsuga kontsertide muusikalises ja tehnilises headuses pole põhjust kahelda, sest kvaliteeti pidas piisavaks ka BBC, kelle vahendusel toimus Pizza Express FreeStage'idelt mitu otseülekannet.

Ligi kolmandik kavu oli spetsiaalselt festivaliks koostatud. Tehnika võidukäiku kaunistas konservatiivsemategi esinate puhul visuaalefektide julge kasutamine. Erilised valgus- ja filmistsenaariumid lisasid muusikale olulisi aktsente. Ka *free jazz*'i vanameistri Vjatšeslav Ganelini triol oli läbimõeldud valgustus.

Festivalil kirevad külalised

Hämmastavalt kirka värviõu ja šamanistlik-müstilise muusikasulamiga köitis *ud*'ivirtuoos Dhafer Youssef. End muusikalise nomaadina iseloomustava tuneeslase kontsert koos norralastest lavapartneritega kujunes festivali üheks tipphetkeks. Idamaist iidsust ja ultramoodsat elektroonilist kaasaega sulatavad vokali-*ud*'i-trompeti vestlused trompetist Arve Henrikseniga muutusid tänu ebamaistele helidele ja värvimängule sedavõrd lummavaks, et kadus nii aja- kui ruumitaju. Kuulaja sai taas kinnitust, et elav muusika kaalub üles igasuguse salvestuse.

Kaheksakümne ühe aastane saksofonist-flötist ja helilooja Sam Rivers manas kolm tundi kestva kontserdi vältel esile kirju pildi oma elutööst, mis kätkes nii *free jazz*'i abstraktseid kulgemisi triole kui möödunud sajandi keskelt pärit bigbändiseadeid.

Lummavalt avangardseisse klaveri-trummi-saksofoni uitudesse kaasas Ganelini trio. Sama mõjuv oli ka ansambel Clearframe, kus juhtohje hoidsid legendaarne briti saksofonist Lol Coxhill ja vibrafonist Orphy Robinson.

>>

Saksofoni tulevikutäht tuleb Sitsiiliast

17.–19. novembrini toimus Londoni jazzifestivali raames kolmas “White Foundation”, maailma saksofonistide konkurs, mille võitis viieteistkümneaastane Francesco Cafiso Itaaliast.

Pisaraläige silmas, võttis Sitsiiliast pärit noormees vastu peaauchinna, eritellimusega valmistatud Yamaha saksofoni. Võiduga kaasnevad olulisemad auhinnad on kolm tuhat viissada USA dollarit, esinemine Ronnie Scott'si ja Pizza Expressi jazziklubis Londonis, proovisalvestus Blue Note Recordsile ja kajastus ajakirjas Jazzwise. Tema kontserdi, mis toimus koos Andrew McCormacki saatetrioga, kandis festivaliilt üle BBC Radio 3.

Queen Elizabeth Halli vabalaval toimunud konkursil tuli esitada kolm pala. Cafiso oli nendeks valinud Duke Ellingtoni “Caravani”, soolona Richard Rogersi “My Funny Valentine” ja Kurt Weilli “Speak Low”.

Karismaatiline Cafiso on ajaloo noorim saksofonikonkursi võitja, ent juba kogenud saksofonist. Ta on mänginud Vahemere Jazzorkestris, võitnud mitmeid jazziauhindu, esinenud Wynton Marsalise ja Lincoln Jazz Orchestraga neljakümnapäevasel Euroopa turneel, samuti Umbria Jazzil ja New Yorgis.

Võistluse ellukutsuja ja žürii liikme Jeremy White'i sõnul on just Cafisol potentsiaali kasvada jazzitäheks. “Francescol on silmapaistvalt hea mängutehnika. Samuti on tal erakordne loomupärane oskus suhelda nii bändi kui ka publikuga. Ta võitis kuulajate poolehoidu silmapilk. Tema toon ja improvisaatori-käekiri on väga kõitev,” põhjendab White Cafiso valikut.

Päev pärast võitu tunnistas muretult heatujuline ja sümpaatselt siiras Cafiso, et oli oma võidus kindel. Enda sõnul ei tunne ta lavahirmu ja naudib iga saksofoniga veedetud minutit. Ehkki peatselt saab temast diplomeeritud flöödimängija, unistab ta vaid heaks saksofonistiks saamisest. “Saksofon on mu elu!” Auhindadest peab noormees olulisimaks proovisalvestust Blue Note Recordsis.

Tänavu laekus konkursile peaaegu viiskümmend avaldust kolmeteistkümnest riigist. Võistlema pääses kümme alla kolmekümneaastast saksofonisti – Ungarist, Prantsusmaalt, Rootsist, Austraaliast, USAst, Suurbritanniast ja Hollandist.

Lisainfo www.whitefoundation.com

Viieteistkümneaastane sitsiillane Francesco Cafiso on seni noorim maailma saksofonistide konkursi võitja, ent jazziareenil juba veteran.

FOTO MADLI-LIIS PARTS

Elektronilise muusika rindel tegutsev Matthew Herbert ehmatas oma projektiga konservatiivseid brite sedavõrd, et nii mõnigi otsustas keset kontserti lahkuda.
FOTO KAUPU KIKKAS

Hoopis teist laadi ülmenuka kontserdi andis Britten Sinfonia. Reichi ja Pärdi teoste kõrval esitas orkester klubimuusika ringkondades tuntud India päritolu DJ, multiinstrumentalisti ja helilooja Nitin Sawhney kauge kodumaa igatsusest kantud roosamannalikult magus-meloodilisi orkestriteoseid. Neist unistuslikku lapsepõlve-Indiasse viiva pala “Classroom” oli Londoni jazzifestivali Sawhney’lt spetsiaalselt tellinud.

Publik sukeldus elamusrikkasse öösesse ödusates jazziklubides Pizza Express, Ronnie Scott’s, Jazz Cafe ning alternatiivimaiguline Spitz. Kontrabassimängija Avishai Cohen, bossanoovaleedi Rosa Passos, klaverivirtuoos Bobo Stenson jpt töid klubidesse hörke muusikahetki. Londoni jazzikriitikute hinnangul toimus just Soho Pizza Expressis pealinna aasta jazzisündmus – Jamie Cullum korraldas oma kontserdil samal ajal kuulajana saalis viibinud rivaali Peter Cincottiga spontaanse jämmi, kus noormehed mahtusid suurepäraselt tillukesele lavale *evergreen*’e laulma, jagades klaverit ja ühte mikrofooni.

Festivali vürtsikas poliitiline provokatsioonidoos tuli Matthew Herberti maailmaesiettekandest “Plat du jour” ja Iisraeli päritolu saksofonivirtuoosilt Gilad Atzmonilt koos Orient House Ensemble’iga. Herbert protestib oma jälgi ja rafineeritud visuaal-elektronilise etendusega tarbimiskultuuri, supermarketite pealetungi ja ebatervisliku toitumise, sügavamale kiigates, rumalate seaduste loojate vastu. Et mees kasutab oma teostes vaid reaalses olukordades tekkivaid

sämpleid, siis aitasid kaheksasada kuulajat tal seekord luua heliefekti, mis tekib üheskoos samaaegselt õuna hammustamisel. Lavastus oli läbi mõeldud alates hetkest, mil publik kontserdimajja astus, kuni lahkumiseni.

Atzmoni rahulolematuse väljendub juudi-balkani-araabiaseguses melanhoolse ja jõulise alatooniga jazzis. Kui Herberti sotsiaalne tundlikkus väljendub vihjete ja alatoonide pitsikoelises esteetikas, siis Atzmon on otseütleja nii sõnades, taustafilms kui ka muusikas. Ta mõnuleb maitse piire kompava robustuse piiril. Musta riidetunud sünge jässakas mees on oma väljaitlemistes punkarlikult paljastavalt irooniline ja otsekohene, pühendades lugusid näiteks ameerika rahva “vabastamisele” ja Arafati surmale. Bushi- ja Blairinaljad salvasid teravalt. Atzmoni muusika võlus virtuoossuse ja sisukusega. See oli justkui veretu võitlus deemonitega, mis toimus kord mustlaskülas, kord 1930ndate kabarees.

Põnevate muusikute avastamiseks on Londoni jazzifestival hea koht. Seal on piisavalt aega, et süveneda ja nautida kontsertide järelmaitset. Piisavalt erutavat ekstravagantsust ja turvalist *mainstream*’i, et leida midagi südamelähedast. Jääb vaid üle põialt hoida Eesti jazzielu korraldajatele, kellel just praegu “rauad tules” nii mõnegi eespool mainitud muusikuga, et neid juba lähikuudel Eestisse tuua. Praeguseks on juba nii palju selgunud, et kevadisel “Jazzkaarel” esinevad Dhafer Youssef ja Bobo Stenson.

POP JA ROCK

Eesti pop ja rock 2004: lühikroonika

MARGUS KIIS

Jaauar

Müügile tuleb Gunnar Grapsi ja Magnetic Bandi LP “Rajalt maas”, esimene uute salvestistega GG plaat üle viieteistkümnelt aasta. Plaat sisaldab enamasti varem kuulmata lugusid (välja arvatud ühe Ornamenti pala uusversioon) ning on tehtud mahlakas *hard rock*’i stiilis. Erilised on teravad tekstid, mis on Grapsi kohta häämas-tavalt eneseiroonilised.

2003. aastal Eurovisiooniga populaarseks saanud Vanilla Ninja töötab Saksamaal teeneka diskoprodutsendi David Brandesi käe all, harjutab lavasinemist sisselülitamata kitarridega, lindistab lugusid ja filmib videosid. 5. jaanuaril tõuseb Brandesi kirjutatud singel “Tough Enough” Saksa singlitalbelis 13. kohale.

Veebruar

7. veebruaril toimub Eurovisiooni Eesti eelvoor, kus seekord loeb rahvahääletus, mille tulemusena võidab eelvooru ansambel Neiokösö Pajusaare-Pilvre-Aapo Ilvese looga “Tii”.

Tartu kunstigaleriis Y teeb näituse eksperimentaalse rocki kollektiiv Luarvik Luarvik koosseisus Mihkel Kleis, Andres Lõo ja Kiwa. Näitust jäi vääristama skandaalike, kuna osa Kiwa siiditrükke võeti pedofiiliaaktiivuse tõttu maha.

Märts

5. märtsil jagatakse kinos Kosmos müügiedu auhinda Kuldne Plaat, mille väljaandja on Eesti Muusika- ja Fonogrammitootjate Liit, ja 3. märtsil Viru hotellis n-ö spetsialistide otsustatud Eesti Muusika Auhinda, mille väljaandja on Eesti Fonogrammitootjate Ühing.

Kuldsed Plaadid: aasta raadiohitt – Smilersi “Ainult unustamiseks”; ansambel – Meie Mees; naisartist – Lea Liitmaa; uustulnuk – Nexus; plaadifirma – Records 2000; meeste kate-